

„Předmět“ a subjektivita

Husserl ve svém slavném pojednání „Filosofie jako přísná věda“ (LOGOS z r. 1910/11, str. 340) říká: „*Podnět k bádání musí vyjít ne od filosofii, ale od věcí a od problémů*“. Tato formulace je nanejvýš problematická, a to nejenom protože připouští celou řadu nepochopení, ale že v sebe zahrnuje i některé vyslovené chyby. Především je třeba říci, že podnět k bádání v zásadě může vyjít také od filosofie, stejně jako může vyjít od nějaké vědy, ale vždycky je to nějaké daná situace, daná okolnost, která je (nebo není) pochopena jako výzva, a která se právě proto stává oním „podnětem“. Každá věda si vypracovala a nadále vypracovává určité způsoby, jak (a v jakém rozsahu) reagovat na „věci“, a to podle své odbornosti. Už samo vnímání věci je vždy také výsledkem určitého zájmu na pozadí určitých zkušeností. Filosofie je proto schopna (přesněji: filosof je schopen) reagovat na „věci“, kterých si odborník-vědec třeba nevšimne, a to prostě proto, že není vybaven zkušenostmi, jež jsou pro filosofa nezbytné; velmi často to jsou takové „věci“, které sice pozornosti vědců a vědy unikají, ale které jsou nějakým způsobem (třeba nikoli výslovně, dokonce třeba nikoli uvědoměle) předpokládány, ale které filosofický přístup dokáže odhalit. To ovšem v daleko větší míře platí pro tzv. problémy, které musíme od „věcí“ přísně odlišovat. Jako příklad můžeme uvést třeba prostor nebo čas. Fyzik se bez nějakého způsobu práce s obojím nikdy nemůže obejít, ale většinou se prostorem nebo časem jako „věcmi“ nezabývá, anebo jen po nějaké stránce a částečně (a navíc tím vždycky překračuje svou odbornost a vstupuje na pole filosofické). Má-li se však prostorem nebo časem zabývat sám filosof, musí se vždycky od samého počátku při každém svém kroku tázat po jeho oprávněnosti a po platnosti jeho předpokladů, z nichž některé ještě nemusí být ani filosofem odhaleny a dohlédnuty. A to znamená, že si musí nejprve formulovat svůj problém resp. své problémy, jimiž se chce zabývat a jež hodlá probádat. Problém však není ničím předem daným, nezávisle na přístupu a tzv. „objektivně“ před badatele postaveným, ale je to již vždycky také kus badatelova přístupu a tedy jeho aktivity. Je tedy velký rozdíl mezi prostorem a časem jakožto „věcmi“, které chceme zkoumat, a mezi problémem prostoru a problémem času, které už jsou vždy součástí přístupu k obojímu jakožto k „věcem“. A protože třeba problém prostoru nebo času před námi nemůže nikdy vyvstat jako problém právě filosofický, znamená to, že východiskem našeho bádání je vždy něco filosofického, eventuelně nějaká filosofie (pokud to nejsou jen namátkové pokusy jako *disiecta membra*, reliktů starších - a vadných - filosofii nebo pseudofilosofii).

(Písek, 030626-2.)